

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.02.2006, sp. zn. 4 Tz 4/2006, ECLI:CZ:NS:2006:4.TZ.4.2006.1

Číslo: 31/2012

Právní věta: Jestliže ustanovený obhájce převezme a připravuje obhajobu obviněného, pak je oprávněn účtovat úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (advokátní tarif), bez ohledu na to, že neprovede první poradou s obviněným (např. v řízení proti uprchlému, v případě obhajoby zemřelého).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.02.2006

Spisová značka: 4 Tz 4/2006

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odměna ustanoveného obhájce

Předpisy: § 11 odst. 1 písm. b) předpisu č. 177/1996Sb.
§ 151 odst. 2 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch ustanovené obhájkyne Mgr. A. K., advokátky se sídlem v K., v trestní věci obviněného M. L., podle § 268 odst. 2 tr. ř. rozhodl tak, že usnesením státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, a v řízení které mu předcházelo, byl porušen zákona v ustanoveních § 147 odst. 1, § 150 odst. 1, § 151 odst. 2 tr. ř. v neprospěch ustanovené obhájkyne Mgr. A. K.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ministra spravedlnosti České republiky ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 895/2005-MO-M/8, bylo podle § 398 odst. 1 tr. ř. povoleno na návrh Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. KVZ 50/2005, vydání občana Slovenské republiky jménem M. L. k trestnímu stíhání do Slovenské republiky na základě zatýkacího rozkazu Okresního soudu v Rimavské Sobotě vydaného dne 4. 1. 2005, sp. zn. 2 T 152/02, a to pro podezření ze spáchání trestného činu sexuálního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. Slovenské republiky.

Usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KVZ 50/2005, byla obhájkyň Mgr. A. K., advokátce se sídlem K., která byla obviněnému ustanovena

z důvodu nutné obhajoby, podle § 151 odst. 3 tr. ř. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 8960,50 Kč.

Ke stížnosti obhájkyň Mgr. A. K. rozhodla státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze usnesením ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, jímž napadené usnesení státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KZV 20/2005, zrušila a podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. ve věci sama rozhodla tak, že podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. advokátce Mgr. A. K. přiznala odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 7639,80 Kč.

Proti posledně citovanému usnesení státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch ustanovené obhájkyň Mgr. A. K. Namítá v ní, že tímto rozhodnutím byl zákon porušen v neprospěch obhájkyň v ustanoveních § 147 odst. 1 písm. a), b), § 150 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. b), § 13 odst. 3 vyhlášky ministerstva spravedlnosti ČR č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen advokátní tarif), a v řízení předcházejícím v ustanovení § 151 odst. 2 věta první tr. ř.

Ve svém mimořádném opravném prostředku ministr spravedlnosti v první řadě vyslovil nesouhlas s právním názorem státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze, na základě něhož neshledala důvodným přiznání odměny za úkon obhájkyň spočívající v převzetí a přípravě obhajoby včetně první porady s klientem dne 20. 3. 2005. Podle stěžovatele totiž názor státní zástupkyně, že vzhledem ke skutečnosti, že obhájkyň mohla převzít opatření o svém ustanovení nejdříve v 15.30 hodin dne 20. 3. 2005, nezůstal žádný časový prostor pro jemu předcházející úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu nelze přijmout. Logicky totiž není možné, aby výslech obviněného, uskutečněný za účasti jeho obhájkyň krátce po jejím ustanovení, proběhl bez formálního převzetí obhajoby a krátké porady s klientem.

Obhájkyň se domáhala úhrady prvních dvou úkonů právní služby ve zvýšené sazbě podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu, a to s ohledem na časovou náročnost, která spočívala ve skutečnosti, že tyto úkony byly provedeny dne 20. 3. 2005, tedy v den pracovního klidu. Ministr spravedlnosti však ve stížnosti pro porušení zákona navrhl zohlednit tuto okolnost pouze u úkonu uskutečněného ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu. U úkonu podle § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu nepřipustil možnost zvýšení sazby, což zdůvodnil tím, že u tohoto úkonu se výpočet odměny automaticky řídí zákonným časovým hlediskem, zřetelně vyjádřeným v textu uvedeného ustanovení.

Ministr spravedlnosti dále upozornil na skutečnost, že napadeným rozhodnutím státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze byla přiznána obhájkyň odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 7639,80 Kč, která je o 1320,70 Kč nižší než částka 8960,50 Kč, která byla obhájkyň přiznána usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze, čímž došlo také k porušení zákona v ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř., neboť postavení obhájkyň, která svou stížností dala podnět, bylo zhoršeno, přičemž ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. se týká postavení kterékoliv oprávněné osoby uvedené v ustanovení § 142 odst. 1 tr. ř.

Závěrem svého mimořádného opravného prostředku ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, byl porušen zákon v ustanovení § 147 odst. 1 písm. a), b), § 150 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. b), § 13 odst. 3 advokátního tarifu a v řízení předcházejícím v ustanovení § 151 odst. 2 věta první tr. ř.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl porušen.

Podle ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán

- a) správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a
- b) řízení předcházející napadenému usnesení.

Podle ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. orgán rozhodující o stížnosti nemůže z jejího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.

Podle ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř. obhájce, který byl obviněnému ustanoven, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu.

Nejvyšší soud ze spisu Krajského státního zastupitelství v Praze, sp. zn. KVZ 50/2005, zjistil, že dne 20. 3. 2005 byla obviněnému M. L. soudkyní Krajského soudu v Praze z důvodů uvedených v ustanovení § 36 odst. 4 písm. d) tr. ř. ustanovena obhájkyň Mgr. A. K., advokátka se sídlem K.

Dne 27. 5. 2005 podala ustanovená obhájkyň Krajskému soudu v Praze návrh na přiznání odměny a nákladů hotových výdajů v celkové částce 10 374 Kč. Obhájkyň si ve svém vyúčtování nutné obhajoby účtovala tři úkony právní služby, z toho dva ve zvýšené sazbě podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu, neboť byly provedeny v den pracovního klidu a jeden úkon právní služby v základní sazbě.

Usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KVZ 50/2005, byla obhájkyň Mgr. A. K. podle § 151 odst. 3 tr. ř. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 8960,50 Kč. Z odůvodnění tohoto rozhodnutí vyplývá, že státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze neuznala nárok obhájkyň v celé výši, protože neakceptovala nárok na dvojnásobné zvýšení odměny v případě první porady s klientem z důvodu, že tento úkon byl prováděn v den pracovního klidu, neboť na tento úkon, pokud byl vůbec proveden, navazoval výslech obviněného před soudem. Jednalo se tedy o úkon provedený v témž čase a na stejném místě, a není zde tedy důvod, aby obhájkyň nárokovala dvakrát dvojnásobné zvýšení odměny. Náhradu cestovních výdajů, které Mgr. A. K. nárokovala celkem ve výši 2499 Kč, stanovila státní zástupkyně na základě příslušných ustanovení zák. č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, tak, že při sazbě základní náhrady 3,40 Kč za 1 km podle § 7 odst. 2 písm. b) zák. č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, při celkem ujeté vzdálenosti 490 km, činí základní sazba 1666 Kč. Při stanovení náhrady za spotřebované pohonné hmoty vycházela z průměrné ceny pohonných hmot v roce 1994, která činila maximálně u automobilového benzínu 31 Kč za litr. Při průměrné spotřebě 5 litrů pohonných hmot na 100 km, která vyplývá z technického průkazu, jenž byl předložen k vyúčtování, pak průměrná spotřeba na 490 km jízdy činí 24,5 litrů pohonných hmot, za které pak obhájkyň přiznala náhradu ve výši 769,50 Kč.

Proti uvedenému usnesení podala Mgr. A. K. stížnost, která byla doručena Krajskému státnímu zastupitelství v Praze dne 25. 7. 2005, v níž v první řadě uplatnila námitku, že u úkonu převzetí a přípravy obhajoby včetně první porady s klientem podle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, pokud tento úkon bezprostředně navazuje na jiný úkon trestního řízení, je možno nárokovat zvýšení odměny na dvojnásobek, z důvodu, že byl konán v den pracovního klidu. Dále stěžovatelka namítla skutečnost, že její výpočet týkající se náhrady cestovních výdajů vychází z aktuálního znění právních předpisů. Aritmetický průměr údajů z technického průkazu činí po zaokrouhlení 5,20, náhrada pohonných hmot, motorové nafty, činí 26,60 Kč za litr, náhrada za používání osobního automobilu činí 3,80 Kč, přičemž celková náhrada by při takovémto výpočtu činila 2513,70 Kč, přičemž obhájkyň dále nárokuje pouze částku 2499 Kč, která je uvedena v původním vyúčtování.

Státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství rozhodla z podnětu výše citované stížnosti obhájkyň, přičemž usnesením ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, stížností napadené

usnesení zrušila a podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodla tak, že podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. advokátce Mgr. A. K. přiznala odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 7639,80 Kč. Podle názoru státní zástupkyně si obhájce úkon právní služby ze dne 20. 3. 2004 podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, tedy první poradu s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem, neúčtovala v souladu se zákonem. Opatření Krajského soudu v Praze, jímž byla obhájce ustanovena, převzala při veřejném zasedání dne 20. 3. 2005 u Krajského soudu v Praze v době od 15.30 do 16.20 hodin. Z tohoto údaje vychází názor státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství, podle kterého před zahájením veřejného zasedání nemohla jako ustanovená obhájce se svým klientem hovořit a vést s ním první poradu. Vzhledem k přiznání odměny pouze za dva úkony právní služby byla podle § 2 odst. 1 a § 13 odst. 3 advokátního tarifu stanovena také náhrada hotových výdajů pouze v celkové částce 150 Kč. Náhrada cestovních výdajů byla určena v celkové výši 1862 Kč, s ohledem na výpočet, kdy zákon stanoví sazbu základní náhrady za 1 km jízdy u osobních motorových vozidel na 3,80 Kč. Náhrada za spotřebované pohonné hmoty byla určena v celkové výši 677,80 Kč, přičemž vycházela ze stejného výpočtu, jaký je uveden ve stížnosti obhájce.

Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu je úkonem právní služby, za který náleží advokátovi mimosmluvní odměna, první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem. Z protokolu sepsaného u Krajského soudu v Praze dne 20. 3. 2005, sp. zn. Nt 265/05, mimo jiné vyplývá, že obhájce bylo krátkou cestou předáno ustanovení obhájce. Z uvedeného protokolu je tedy zřejmé, že obhájce převzala.

Převzetí a příprava obhajoby je samostatným úkonem dle advokátního tarifu, se kterým je také spojena první porada s klientem, která slouží k seznámení s problematikou věci a k přípravě obhajoby klienta. Úkon převzetí a příprava věci v sobě tedy zahrnuje dvě složky, jednak vlastní převzetí věci a jednak přípravné práce. Přípravné práce přitom mohou probíhat až do skončení věci, tedy nelze vyloučit ani situaci, kdy se první porada s klientem uskuteční až v souvislosti s jiným úkonem.

Z výše citovaného protokolu ze dne 20. 3. 2005, sp. zn. Nt 265/05, také vyplývá, že obhájce vznesla k obviněnému dotaz týkající se jeho pobytu v České republice a vzhledem k tomu, že se poté účastnila výslechu obviněného M. L. sepsaného ve Věznici Praha – Ruzyně dne 18. 4. 2005, sp. zn. KZV 50/2005, je nepochybné, že musela učinit přípravu ohledně projednávané věci.

Z přiloženého spisového materiálu nevyplývá skutečnost, že by obhájce provedla první poradu s klientem. Tato skutečnost však nebrání obhájce, aby si úkon podle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu účtovala, neboť obhajobu obviněného převzala a učinila přípravu obhajoby, čímž naplnila předpoklady uvedené v ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu (srov. názor Krajského soudu v Plzni uvedený v rozhodnutí sp. zn. 8 To 19/94, podle kterého provedení první porady s klientem není nutnou podmínkou k tomu, aby ustanovený obhájce mohl vyúčtovat plnou částku za úkon právní pomoci – převzetí a příprava obhajoby). Ostatně v některých situacích ani první poradu s klientem provést nelze (např. v řízení proti uprchlému, v případech obhajoby zemřelého, odmítne-li klient s obhájcem komunikovat).

Z ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu pak vyplývá, že první poradu s klientem nelze účtovat jako samostatný úkon právní služby (tj. vedle převzetí a přípravy věci), neboť ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu je takovým úkonem až další porada s klientem přesahující jednu hodinu.

Stěžovatel ve svém mimořádném opravném prostředku dále upozornil na skutečnost, že obhájce nesprávně nárokovala odměnu právní služby ve zvýšené sazbě, a to za úkon ze dne 20. 3. 2005 podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu, tedy za účast při úkonu správního nebo jiného

orgánu, účast při jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to každé započaté dvě hodiny.

Podle ustanovení § 12 odst. 1 advokátního tarifu může advokát u úkonů právní služby mimořádně obtížných, zejména je-li k nim třeba použít cizího práva nebo cizího jazyka, nebo u úkonů právní služby časově náročných zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek. K možnosti zvýšit odměnu obhájce za úkony právní služby mimořádně obtížné podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu není třeba, aby současně byly splněny oba uvedené předpoklady, tj. zejména je-li k nim třeba použití cizího práva nebo cizího jazyka nebo aby se současně jednalo o úkony právní služby časově náročné. K uvedenému účelu postačuje splnění pouze jednoho z těchto předpokladů. Za úkon právní služby časově náročný lze považovat nejen úkon vyznačující se dobou jeho trvání, ale také úkon provedený mimo obvyklou pracovní dobu advokáta. Za úkon právní služby časově náročný lze tedy považovat takový úkon, který bude vykonáván mimo stanovenou pracovní dobu advokátní kanceláře, tedy zpravidla v pozdních večerních a nočních hodinách, jakož i sobotách, nedělích a svátcích (srov. rozhodnutí pod č. 8/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Úkony podle § 11 odst. 1 písm. b), g) advokátního tarifu proběhly dne 20. 3. 2005, což byla neděle. Argumentaci ministra spravedlnosti, že časovou náročnost úkonu nelze zohlednit u úkonu podle § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť se výpočet odměny řídí automaticky zákonným časovým hlediskem vyjádřeným v textu uvedeného ustanovení, nelze přijmout. Časová náročnost úkonu spočívající v trvání samotného úkonu (nikoliv ve skutečnosti, že úkon byl proveden mimo obvyklou pracovní dobu advokáta), se posuzuje jen u úkonů právní služby, kde časové hledisko není pro výpočet odměny a náhrady již zohledněno (srov. rozhodnutí pod č. 8/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V posuzovaném případě, kdy se jednalo o dva úkony právní služby provedené v neděli, obhájce správně tyto úkony účtovala ve zvýšené sazbě.

S ohledem na výše uvedené okolnosti měly být obhájce účtovány hotové výdaje ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu za tři provedené úkony právní služby.

Je třeba přisvědčit také názoru ministra spravedlnosti, podle kterého byl zákon porušen také tím, že rozhodnutím státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, byla obhájce přiznána nižší odměna a náhrada hotových výdajů, než jaká jí byla přiznána usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KZV 50/2005, přičemž došlo ke zhoršení postavení obhájce, která svou stížností dala podnět k tomuto rozhodnutí.

V ustanovení je zakotvena zásada zákazu reformationis in peius, která zaručuje svobodu práva podat stížnost bez obav ze zhoršení procesní situace stěžovatele. Orgán rozhodující o stížnosti ani orgán, jemuž byla věc přikázána k novému projednání rozhodnutí nemohou změnit rozhodnutí v neprospěch osoby, která stížnost podala, nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.

V neprospěch obhájce byl tedy porušen zákon také v ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř., neboť se jedná o osobu oprávněnou podat stížnost, a to s ohledem na skutečnost, že se jí napadené usnesení přímo dotýká (§ 142 odst. 1 tr. ř.).

Státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze, která rozhodovala o stížnosti Mgr. A. K. tedy pochybení státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství, spočívající v nepřiznání odměny ustanovené obhájce ve zvýšené sazbě za úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, nezjistila, přestože její povinností podle § 147 odst. 1 tr. ř. při rozhodování o stížnosti bylo přezkoumání správnosti všech výroků napadeného usnesení proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení, a vytýkané vady dovršila tím, že po zrušení věci znovu rozhodla o odměně ustanovené obhájce výše popsaným způsobem, kdy obhájce odměnu za úkon podle § 11 odst. 1 písm. b) vůbec nepřiznala, čímž porušila zákon také v

ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř.

Vzhledem k argumentaci výše uvedené poté Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 147 odst. 1, § 150 odst. 1 a 151 odst. 2 tr. ř. v neprospěch ustanovené obhájkyne Mgr. A. K.

Podle ustanovení § 269 odst. 2 tr. ř., byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, zruší Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v ustanovení § 268 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.

Nejvyšší soud se vzhledem ke znění tohoto zákonného ustanovení musel omezit pouze na tzv. akademický výrok, aniž napadené usnesení zrušil, neboť takovýto procesní postup je umožněn pouze byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, přičemž žádné jiné zákonné ustanovení neumožňuje, aby Nejvyšší soud stejně postupoval při zjištěném porušení zákona v neprospěch jiné osoby než obviněného.